

УДК 636.5.033

DOI <https://doi.org/10.32851/2226-0099.2019.110-2.12>

УДОСКОНАЛЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ КУРЧАТ-БРОЙЛЕР В УМОВАХ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА «НИВА-2011» ГОЛОПРИСТАНСЬКОГО РАЙОНУ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Любенко О.І. – к.с.-г.н.,

доцент кафедри технології виробництва продукції тваринництва,

Херсонський державний аграрний університет

Панасюк І.Д. – студент II курсу магістратури,

Херсонський державний аграрний університет

У статті викладено матеріал з актуальних питань щодо покращення технології виробництва м'яса курчат-бройлерів, а саме підвищення якості та товарності м'яса в умовах виробництва фермерського господарства «Нива-2011» Голопристанського району Херсонської області.

Дуже часто серед фермерів, які мають великі присадибні господарства, виникає питання, як раціонально використовувати цю землю. Гарною ідеєю стане вирощування курчат-бройлерів у спеціальному приміщенні на глибокій підстилці або в спеціально обладнаних клітках. Про переваги курчат-бройлерів перед звичайною м'ясною птицею навряд чи варто зайвий раз говорити. Про це свідчать цифри і досить проста математика: звичайна курка вирощується 50 днів і досягає всього 500 г живої маси, тоді як курча-бройлер після закінчення того ж терміну дає 1500 г, а то й більше поживного м'яса.

Для того щоб вирощування бройлерів обернулося для фермерського господарства успіхом, необхідно заздалегідь підготувати не тільки бізнес-план, а й необхідне обладнання. Ось про що потрібно подбати фермеру:

– наявність приміщення (курчат можна вирощувати як у клітках, так і на якій-небудь підстилці, однак птицю все одно потрібно розташовувати з розрахунку одного квадратного метра на десяток бройлерів. Звичайно, ростити пташенят у клітинах куди зручніше: вони не мають можливості розгулювати по всій ділянці або дачі, разносячи за собою корм і сміття);

– обладнання (сюди можна віднести всілякі поїлки, клітки, годівниці та інкубатори, окремо можна виділити обладнання, яке знадобиться для утримання одностадійних пташенят: обігрівачі, лампи, термометр, електрогрілки);

– корми (як правило, добові бройлери, вирощування в домашніх умовах яких не настільки проблематично, вельми вибагливі до корму. У ньому мають міститися всі необхідні мікроелементи і вітаміни, які можуть входити як до складу комбікорму, так і додаватися як окремі добавки).

Вважається, що курчата-бройлери, вирощування яких справді приносить прибуток, споживають порівняно невелику кількість комбікорму. Спочатку можна закупити його з розрахунку: на 1 курча – 1 кілограм комбікорму і 2,5 кілограма відгодівельного складу.

У кінцевому рахунку на старті бізнесу однозначно доведеться купувати на будь-якій птахофермі перцю партію яєць. Має сенс купувати не менше 150 штук, інакше очікуваного доходу, незалежно від якості догляду, можна і не побачити. Приготуйтеся до того, що з певної частини яєць бройлери можуть не виплутися, який би рівень догляду не був наданий.

Ключові слова: продуктивність, швидкість, витрати корму, товарність, рівень рентабельності.

Liubenko O.I., Panasiuk I.D. Improvement of the elements of broiler-chicken production technology under conditions of the farm “Niva-2011” in Holo Prystan district of Kherson region

The article introduces the material on the topical issues of improving the technology of producing broiler-chicken meat, namely, improving the quality and marketability of meat under the conditions of the farm “Niva-2011” farm in Holoprystanskyi district of Kherson region.

Very often, farmers who have large farms have questions about how to use this land rationally. It is a good idea to grow broiler chickens in a special room on deep litter or in specially equipped cages. The benefits of broiler chickens are too well recognized to be discussed again. This is evidenced by the numbers and quite simple mathematics: ordinary chicken is grown for 50 days and reaches only 500 g of live weight, while a broiler chicken at the end of the same period gives 1500 g or even more nutritious meat.

In order for broiler farming to be a success for the farm, it is necessary to prepare not only a business plan but also the necessary equipment in advance. Here's what a farmer needs to take care of:

– room availability (chickens can be raised both in cages and on any litter, but the bird still needs to be placed at the rate of one square meter per dozen broilers. Of course, it is more convenient to grow chicks in cages: they do not have the opportunity to walk around the whole plots or cottages, carrying forage and garbage);

– equipment (all kinds of drinking bowls, cages, feeders and incubators can be included here, equipment that will be needed for keeping day-old chicks: heaters, lamps, thermometer, electric heaters) can be separated;

– feed (as a rule, day-old broilers, which are not so problematic to be raised at home, are very demanding as to feed. It should contain all the necessary trace elements and vitamins, which can be included in the compound feed, and added as separate additives).

Chickens that are profitable to grow are thought to consume relatively little compound feed. First you can buy it at the rate of: 1 chicken - 1 kilogram of compound feed and 2.5 kilograms of fattening stock.

After all, at the start of a business you will definitely have to buy the first batch of eggs at any poultry farm. It makes sense to buy at least 150 pieces, otherwise you can not see the expected income, regardless of the quality of care. Prepare for the fact that broiler eggs may not hatch from any part of the eggs, no matter what level of care is provided.

Key words: productivity, early maturity, feed costs, marketability, profitability level.

Постановка проблеми. Розвиток виробництва м'яса курчат-бройлерів пов'язаний як з високою дістичною, харчовою якістю, так і з економічними перевагами порівняно з виробництвом інших видів м'яса сільськогосподарської птиці.

У тушці курчат-бройлерів міститься: білка – 19–23% (у білих м'язах його вміст досягає 21–25%), жиру – 5–15%, золи – 0,8–1,1%. Білок м'яса курчат-бройлерів багатий на всі незамінні амінокислоти, в тому числі триптофан, метіонін, лізин. За співвідношенням триптофану й оксипроліну м'ясо курчат-бройлерів переважає м'ясо інших сільськогосподарських тварин. Енергетична цінність (калорійність) 100 г м'яса бройлерів становить 754–963 кДж (180–230 ккал). Біологічна цінність підшкірного жиру бройлерів характеризується підвищеним умістом у його складі незамінних жирних кислот (лінолева, ліноленова, арахідонова) та поліненасичених жирних кислот, вміст яких у грудних м'язах досягає 70%, м'язах кінцівок – 60, а в м'ясі загального обвалювання – 60–65%.

Курчата-бройлери характеризуються високою скоростиглістю, ефективним використанням кормів, відносно невеликими витратами кормів (конверсія корму) на одиницю продукції, швидкою зворотністю обігових коштів, високою рентабельністю виробництва. Базою для виробництва м'яса курчат-бройлерів є великі бройлерні фабрики на 3–6 млн голів птиці за рік. Більшість із них працює за замкненим циклом виробництва, коли на обмеженій території зосереджені всі вікові групи птиці [4, с. 134].

У фермерських господарствах можна вирощувати курчат-бройлерів декількома методами. Найбільш спрощений спосіб – вирощування під квочкою: вона обігріє, вкриє в негоду, запросить вчасно до годівниці, захистить від кривдників. Для вирощування зазвичай набувають курчат м'ясних кросів «Бройлер-6», «Гібро», «Зміна», яких можна купити на інкубаторно-птахівничій станції або спеціалізованій бройлерній птахофабриці. Якщо дотримуватися всіх правил режиму утримання, годівлі, бройлери досягають у 56 днів ваги від 2,5 до 3 кг. За відсутності

квочки в господарствах бройлерів вирощують на глибокій підстилці, сітчастих підлогах, у клітинах або комбінованим способом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Одним з найважливіших завдань науки та виробництва було і залишається забезпечення населення високоякісними продуктами харчування. У світовому балансі м'ясопродуктів м'ясо курчат-бройлерів становить 54–92%. Технологія вирощування бройлерів і в наш час потребує удосконалення у напрямі ресурсозбереження та підвищення якості продукції [1, с. 360].

Досвід виробництва м'яса курчат-бройлерів показує, що виробництво максимальної кількості продукції високої якості можливе лише за умов, котрі враховують біологічні особливості птиці, її поведінку та вплив на неї зовнішніх умов.

Розробка та застосування технологічних елементів з метою інтенсифікації росту птиці шляхом використання біологічних особливостей організму привертають до себе все більшу увагу птахівників.

Постановка завдання. Вирощування курчат-бройлерів в умовах фермерських господарств – ідея прибуткового аграрного бізнесу. Справа не нова, але, як завжди, вигідна. Натуральна сільськогосподарська продукція завжди має попит серед населення, фермерські господарства, звичайно, користуються цією обставиною. До того ж фермерські господарства отримують полегшене податкове навантаження та власну кормову базу, що дає зменшити собівартість одиниці продукції. Через це перед нами постало вирішення важливого питання щодо підвищення якості м'яса курчат-бройлерів в умовах виробництва фермерського господарства «Нива-2011» Голопристанського району Херсонської області.

Виклад основного матеріалу дослідження. Натепер у птахівничих господарствах країни застосовують 2- або 3-фазову систему годівлі курчат-бройлерів. У першому випадку використовують раціони для курчат до 4-тижневого і старших 4-тижневого віку, у другому випадку – для курчат-бройлерів віком 1–3, 4–5 і 6–7 тижнів.

Для годівлі бройлерів рекомендують використовувати два види комбікормів: стартові та фінішні. Стартовий комбікорм згодують курчатам від добового до 4-тижневого віку. Відповідно до рекомендацій 100 г цього комбікорму має містити: сирого протеїну – 22 г, обмінної енергії – 1298 кДж (310 ккал), клітковини – 4 г, кальцію – 1,0, фосфору – 0,8, натрію – 0,3 г, а також незамінні амінокислоти, добавки вітамінів та інших мікроелементів.

Корми, які згодують курчатам у цей період вирощування, характеризуються доброю поживністю, перетравністю (сухе збиране молоко, кукурудза, пшениця, рибне борошно, соевий чи соняшниковий шрот). Проте за можливості з раціону вилучають м'ясо-кісткове борошно, хімічний склад якого не постійний. У комбікорм вводять кормові дріжджі, але не більше ніж 5%. Не рекомендується використовувати корми, які мають плівки, волокна, нерозмелене зерно (ячмінь, овес), недоброякісне трав'яне борошно, а також технічний жир, оскільки його добавка знижує засвоюваність комбікорму, а в деяких випадках спричинює розлади діяльності травного каналу.

Фінішний комбікорм починають згодувати від 4-тижневого віку до забою. У 100 г цього корму має міститися обмінної енергії – 319 кДж, сирого протеїну – 19 г, сирі клітковини – 4,5, кальцію – 0,9, фосфору – 0,7, натрію – 0,3 г.

До складу комбікормів заключного періоду вирощування вводять корми, які є в господарстві. За відсутності кукурудзи використовують пшеницю або ячмінь у співвідношенні 1:1. Для збільшення енергетичної цінності додають 3–4% кормо-

вого жиру. У процесі приготування комбікорм збагачують біологічно активними речовинами (вітамінами, антибіотиками, ферментними препаратами, антиоксидантами, синтетичними амінокислотами, мікроелементами). Зазначені речовини додають у кількості, яка передбачена нормами годівлі, а препаратами амінокислот доводять їх до норми.

Найраціональніше для годівлі бройлерів у ранній період вирощування використовувати гранульовані комбікорми з розміром часточок близько 2 мм. До господарства їх завозять у кількості, яка не перевищує три-чотири добову потребу і згодують досхочу. У 7–8-тижневому віці, а сучасних кросів навіть у 6-тижневому, бройлерів відправляють на забій.

У разі утримання курчат на підстилці фронт годівлі забезпечують 1 см, фронт напування – 0,5 см у перші три тижні вирощування, а з 4-го тижня – відповідно 2 і 1 см на одну голову.

Значною мірою на фізіологічний стан, конверсію корму та інтенсивність росту й розвиток курчат впливає склад повітря. Оптимальний уміст шкідливих газів у повітрі для бройлерів такий: вуглекислий газ – 0,25% за об'ємом, аміак – 15 мг/м³, сірководень – 5 мг/м³.

До чинників, які дають можливість спрямовано впливати на продуктивність птиці, відносять світловий режим. Найпоширенішим у вирощуванні бройлерів є цілодобове освітлення пташників. Слід зазначити, що оптимальна інтенсивність освітлення у перші два тижні – 25 лк. Після 2-тижневого віку, коли курчата підрастають і адаптуються, інтенсивність освітленості знижують до 4–6 лк. У разі вирощування бройлерів у напівтемряві їх жива маса збільшується на 10–12%, а витрати корму на одиницю приросту зменшуються на 9%.

Деякі господарства у період вирощування бройлерів від 7-тижневого віку до забою використовують червоне освітлення або освітлюють тільки годівниці. При цьому середньодобовий приріст підвищується на 11%, а витрати корму на одиницю продукції зменшуються на 9%.

У зв'язку з активним розвитком птахівництва у світі актуальним питанням є отримання екологічно чистої продукції тваринництва. Такими препаратами, які можуть забезпечити отримання такої продукції, є новітні пробіотики, одержані на основі представників нормальної коменсальної мікрофлори лактота біфідобактерій. Такі види мікроорганізмів мають антибактеріальні та імуномодулювальні властивості.

Пробіотики широко застосовуються як лікувально-профілактичний засіб шлунково-кишкових захворювань птиці (“pro bios”), що в перекладі означає «для життя». Відомо, що біфідобактерії, як і інші молочнокислі мікроорганізми, особливо легко культивуються на соєвому молоці. При цьому в симбіозі з іншими мікроорганізмами, у тому числі з пропіоновокислими, заселяючись у шлунково-кишковому тракті, вони виділяють ферменти, що підвищують перетравність і використання поживних речовин кормів, а отже, і збільшення приросту живої маси.

Пробіотики – живі мікробні добавки, які надають сприятливу дію на організм птиці шляхом покращення кишкового мікробного балансу, стимулюють обмінні та імунні процеси. Це об'єкти всебічних наукових досліджень і важливий товар на світовому ринку, обсяг продажів яких оцінюється в мільярди доларів за рік.

Широкому колу споживачів доступні сотні пробіотичних продуктів харчування і харчових добавок, а виробники кормів для сільськогосподарських і домашніх тварин, птиці і риби використовують пробіотичні препарати в складі кормів. Застосування пробіотиків пов'язане з вирішенням різних проблем зі здоров'ям,

підвищенням ефективності травлення, стимуляцією росту і розвитку. Пробиотики перспективні як профілактичні засоби і супутня терапія, але не є основним засобом для лікування захворювань.

Застосування пробіотиків може надавати протиінфекційний, імуномодельючий вплив на організм, підвищувати бар'єрні функції (фізіологічні механізми, що захищають організм від впливу навколишнього середовища, що перешкоджають проникненню в нього бактерій, вірусів і шкідливих речовин), стимулювати моторику та екскреторну функції кишечника. Введені з препаратами пробіотичні штами взаємодіють зі спільнотою бактерій кишечника, виділяють метаболіти, що впливають на активність імунної, гормональної, травної систем.

Висновки і пропозиції. Аналізуючи результати наших досліджень, можна зробити такі висновки. Щоб виростити здорову птицю, потрібно особливу увагу приділяти основним елементам технології: освітлення – в перший тиждень слід забезпечити їм якісне штучне освітлення 24 години на добу, потім на тиждень перейти на режим 18-годинного освітлення, після цього два тижні освітлювати місце розміщення курчат по 14 годин на добу, а вже на другий місяць перейти повністю на природне освітлення; температурі – у перший тиждень вона має бути не нижчою +32 °С, а потім щотижня її потрібно знижувати на чотири градуси; підстилки – як підстилку краще спочатку використовувати велику стружку (вона добре вбирає запахи і вологу і її легко прибирати), яку курчата не зможуть склювати, а потім перейти на дерев'яну стружку (тирсу); годівля – раціон для курчат-бройлерів має бути збалансованим та включати зернові (кукурудза, овес, ячмінь, пшениця) і білкові (сир, соняшник, сухе молоко, сироватка) корми, вітаміни (А, D, С, Е, а також групи В), мінеральні добавки (деревне вугілля, сіль, зола, шкаралупа, крейда, хвоя), зелень (конюшина, кульбаба, кропива, щавель).

Бройлери швидко ростуть, дають хороший приріст маси і можуть стати основою успішного бізнесу для фермерських господарств. Головне – вчасно проводити профілактику захворювань і правильно доглядати за ними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бородай В.П., Сахацький М.І., Ветрійчук А.І. та інш. Технологія виробництва продукції птахівництва : підручник. Вінниця : Нова книга, 2006 рік. 360 с.
2. Організація і планування сільськогосподарського виробництва : підручник. / За ред. докт. економ. наук, професора М.М. Ільчука та канд. економ. наук, професора Л.Я. Зрібняка. 2-ге видання, перероблене і доповнене. 2008 р. 456 с.
3. Лемешева М.М. Довідник з технології та менеджменту в тваринництві. / За ред. Ю.Д.Рубана. Харків : Еспада, 2002. С. 358–376.
4. Птахівництво: наукове видання. Тваринництво: Поради для фермерів : науково-популярне вид. / М.Г. Лановська, Р.М. Черненко, І.М. Гурський та ін. Київ : «Вища школа», 2001. С. 134–156.